

**EKSTREMIZM VA TERRORIZMNING – JAMIYAT  
BARQARORLIGIGA TAHDIDI**

**Mamtova Nilufar**

**Аннотация:** *Ushbu maqolada bugungi kunda ekstremizm va terrorizmning jamiyat barqarorligiga ta'siri hamda ekstremistik va terrorchilik faoliyatlariga qarshi kurashishda O'zbekistonning tutgan o'rni o'rganilgan. Shuningdek, bu boradagi salbiy oqibatlarni oldini olish bilan bog'liq takliflar keltirilgan.*

**Kalit so'zlar:** *ekstremizm, terrorizm, tinchlik, vahima, jamiyat qadriyatlari, xavfsizlik, buzg'unchilik.*

**Аннотация:** *В данной статье изучено влияние экстремизма и терроризма на стабильность общества и роль Узбекистана в борьбе с экстремистской и террористической деятельностью. Также были высказаны предложения по предотвращению негативных последствий в этом отношении.*

**Ключевые слова:** *экстремизм, терроризм, мир, паника, ценности общества, безопасность, разрушение.*

**Annotation:** *This article examines the impact of extremism and terrorism on the stability of society and the role of Uzbekistan in the fight against extremist and terrorist activities. Proposals were also made to prevent negative consequences in this regard.*

**Keywords:** *extremism, terrorism, peace, panic, values of society, security, destruction.*

Olam yaralibdiki, tinchlik-osoyishtalik insoniyat uchun tengsiz ne'mat bo'lib kelgan. Borliqdagi barcha ezgu maqsadlarning ro'yobi eng avvalo shu ne'matga bog'liqdir. Bunday tengsiz ne'mat qadriga yetish, saqlash va uni yanada mustahkamlash hozirgi kunimizning dolzarb masalalaridan biriga aylanib borayotgani hech kimga sir emas, albatta. Shundan kelib chiqib aytishimiz mumkinki, bugun biz o'z oldiga ezgu va ulug' maqsadlar ko'yib, tinch va osoyishta hayot kechirayotgan, o'z quchi va imkoniyatlariga tayanib, rivojlanishning o'ziga xos taraqqiyot yo'lini tanlagan, jamiyatda inson qadrini ulug'lashdek oliy maqsadlarga erishish yo'lida ulkan natijalarni qo'lga kiritayotgan jannatmakon o'lkada yashamoqdamiz.

Biroq uzoq davarlardan bizga ma'lumki, yaxshilik bilan yomonlik, ezgulik bilan yovuzlik kabi nisbiy kuchlar bo'lganidek, inson hayotiga raxna soluvchi ofatlar ham mavjud. Ulardan biri esa diniy aqidaparastlik, ekstremizm va terrorizmdir. Bu kabi ofatlar o'tgan asrning so'nggi o'n yilligi va XXI asrga kelib, o'zining jirkanch qiyo

fasini namoyon eta boshladi. Bu esa o'z navbatida xalqimizdan ana shunday holatlarning din niqobi ostida yo'g'rilgan, siyosiy manfaatlarni ko'zlab amalga oshirilayotgan nayranglarga aldanib qolmasliklarini talab qiladi.

Ekstremizm va terrorism insoniyat bilan birga XXI asrga kirib kelgan, eng xavfli ijtimoiy illatlardan biridir. Diniy rangbaranglikni rad etishi bilan mamlakat taraqqiyotining muhim tarixiy omili bo'lgan fuqarolararo hamjihatlikka rahna solishiga, aqidaparastlar nafaqat ijtimoiy hayotning siyosiy, iqtisodiy yoki madaniy sohalariga zarar yetkazishi, balki jamiyatga ommaviy tarzda psixologik bosim o'tkazib, eng mudhish oqibatlarga olib kelishiga hamda dinni siyosiy lashtirish va soxtalashtirish orqali mamlakatdagi ijtimoiy barqarorlikni izdan chiqarishga qaratilgan har qanday harakatning oldini olishda barchamizning oldimizda turgan hayotiy muhim masalalardan biridir.

Jamiyatda qabul qilingan qadriyatlar va me'yorlarga zid qarashlarni ilgari surish, keskin qarashlar va choralarga moyillik ekstremizmning asosiy xususiyati hisoblanadi. Ekstremizm va terrorism dunyodagi deyarli barcha mamlakatlarda shaxs, jamiyat va davlatning hayotiy muhim manfaatlariga tahdid solmoqda. Albatta, bu jarayonlar barchamizni ogohlikka chaqiradi. Boisi, tinchlik bo'lmagan joyda taraqqiyotga yo'l yo'q. Yurtimizda turli sohalarida erishilayotgan barcha ulkan yutuqlarimizning zamirida jamiyatimizda hukm surayotgan tinchlik va osoyishtalikning ahamiyati kattadir.

Ekstremistik va terroristik tuzilmalarning asosiy maqsadi aslida jamiyatni qo'rquv va vahimada tutib turish va shu yo'l bilan omma ongida noilojlik, ertangi kunga ishonchsizlik tuyg'ularini shakllantirishga qaratilgan. Bu esa o'z navbatida ijtimoiy hayotning turli jabhalarida barqarorlikka erishishni so'ndirish va jamiyat taraqqiyotini jiddiy shikastlanishiga olib keladi. E'tiborlisi shundaki, ekstremistik va terroristik ruhdagi tuzilmalarning hech biri biror bir shaklda o'zlari jar solayotgan, o'zlari "intilayotgan" jamiyat qurilishi modelini taklif etolmaydi. Yana tan olish kerakki, ommaviy axborot vositalarining rivoji va axborot omili ta'sirining kuchayishi ham bugungi kunda ekstremizm va terrorismning hech narsa bilan o'lchab bo'lmaydigan darajada ko'zga tashlanadigan ijtimoiy hodisaga aylanishiga olib kelmoqda.

Ekstremizm va terrorism illatining so'nggi paytlarda tobora kuchayib borayotgani mazkur muammoning naqadar dolzarb ekanini ko'rsatadi. Bugungi kunda ekstremizm va terrorism alohida mamlakatlarning milliy xavfsizligi va umuman jahon hamjamiyatiga jiddiy tahdid uyg'otayotgan omilga aylanib ulgurgan. Umumbashariy muammoga aylangan ekstremizm va terrorismni jahon hamjamiyati faqat birgalikda, turli tor geosiyosiy



faatlardan voz kechgan holda harakat qilibgina yenga olishi mumkinligi aksariyat davlatlar tomonidan tan olingani ayni haqiqatdir. Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev bu borada: “Ayni vaqtda dunyoning ba’zi mintaqalarida yuzaga kelgan notinch vaziyat aholi migratsiyasi kuchayishiga, bu esa, o’z navbatida, terrorizm va ekstremizmning tarqalishiga hamda ularning global muammolardan biriga aylanishiga olib kelmoqda. Bunday vaziyatda milliy davlatchiligimiz, mustaqilligimiz, aholimizning tinch va osoyishta hayoti va xavfsizligimizni saqlash biz uchun eng ustuvor vazifaga aylanib bormoqda” deya ta’kidlaganlar.

Aytish joizki, turli ekstremistik va terroristik tashkilotlar Markaziy Osiyo davlatlaridagi ijtimoiy-siyosiy vaziyatni izdan chiqarishga qaratilgan faoliyatini davom ettirmoqda. Shu nuqtai-nazardan, muhtaram Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev jahon hamjamiyati e’tiborini Markaziy Osiyoda xavfsizlik va barqarorlikni ta’minlash maqsadida amaliy hamkorlikni yanada mustahkamlash, terrorizm va ekstremizm, transmilliy jinoyatchilik va narkotrafik tahdidlariga qarshi samarali kurashishni BMT preventiv diplomatiya usullaridan foydalangan holda, shuningdek, MDH, SHHT, YEXHT va boshqa nufuzli xalqaro hamda mintaqaviy tuzilmalar mexanizmlari doirasida ta’minlash mumkin ekaniga, xavfsizlikka tahdidlarni “o’ziniki va o’zgalarniki” deb ajratishdan voz kechish, “yaxlit xavfsizlik” tamoyiliga amalda rioya qilish zarurligiga qaratmoqda.

Bizning xalqimiz terrorizm dahshatini o’z boshidan bir necha bor kechirgan, bu buzg’unchilik harakatining aziyatlarini juda yaxshi tushunadi. Jumladan, Toshkentda ro’y bergan fevral voqealari, Surxondaryo viloyatining Sariosiyo, Uzun tumanlaridagi xunrezliklar, poytaxtimizdagi xorijiy davlatlar elchixonalarida terrorchilik akti sodir etishga bo’lgan urinishlar, Andijon voqealari va boshqa terroristik harakatlarning bari ana shu yovuz kuchga birikkan jangarilarning konstitutsiyaviy tuzumga qarshi xurujlari edi. Yurtimizda ushbu illatlarga qarshi kurashish, uning sabablarini oldini olish bo’yicha jahon hamjamiyatiga namuna bo’la oladigan darajada o’ziga xos tajriba shakllangan.

Respublikamizda Prezidentimiz boshchiligida hukumatimiz tomonidan ekstremizm va terrorizmga qarshi kurash borasida jahon hamjamiyati uchun namuna bo’lishi mumkin bo’lgan samarali ishlar qatorida quyidagilarni qayd etish mumkin:

- to’g’ri yo’ldan adashganlarni ijtimoiy reabilitatsiya qilish va ularni sog’lom hayotga qaytarish maqsadida mazkur shaxslar bilan keng jamoatchilikni jalb etgan holda tushuntirish-profilaktika ishlarini tizimli tashkil qilish, ularni maxsus ro’yxatdan chiqarish bo’yicha mexanizm yaratildi. Mazkur mexanizmning samarasi sifatida aqidaparastlik g’oyalari ta’siriga tushgan 16 mingdan ziyod fuqarolarning ichki ishlar organlarining maxsus hisobidan chiqarilishi jamiyatda katta ijobiy

nans berdi;

- yoshlarni ilm-ma'rifatga o'rgatish, ularga islom dinining insonparvarlik mohiyati, islom madaniyatining asl qadriyatlarini yetkazish, ma'rifiy islom ta'limoti, buyuk ajdodlarimizning ulkan ma'naviy merosini chuqur o'rganish, jamiyatda diniy va milliy bag'rikenglik va hamkorlikni mustahkam qaror toptirish orqali aholi, ayniqsa, yoshlarda aqidaparast g'oyalarga nisbatan mustahkam ma'naviy himoya qobig'i shakllantirish maqsadida Imom Buxoriy va Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazlari faoliyati yo'lga qo'yildi. Samarqandda hadis va kalom ilmi maktabi, Buxoroda tasavvuf maktabi, Qashqadaryoda aqida maktabi, Farg'onada islom huquqi (fihi) ilmiy maktablari ochildi. Shuningdek, Davlat Rahbari darajasida respublikada mavjud diniy konfessiya rahbarlari bilan muloqotlar uyushtirilib, barcha din vakillariga keng imkoniyatlar yaratib berilmoqda;

- har yili O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining diniy ekstremizmga qarshi kurash, millatlararo va konfessiyalararo hamkorlikni yanada kuchaytirishga yo'naltirilgan kompleks tadbirlar dasturi qabul qilinadi. Ushbu dastur doirasida davlat va jamoat tashkilotlari, mahalla yig'inlarida, aholining turli qatlamlari orasida ekstremizm va terrorizm bilan bog'liq tahdidlarning oldini olishga qaratilgan seminar, uchrashuv va davra suhbatlari o'tkazish yo'lga qo'yilgan;

- aqidaparastlik g'oyalari tarqalishini oldini olish uchun OAV va boshqa axborot yetkazish vositalaridan samarali foydalanishga urg'u berilmoqda. Xususan, "Diniy ekstremizm – kelajakka tahdid", "Ekstremizm va terrorizm – taraqqiyot kushandasi", "Ogoh bo'ling "Sekta", "Din niqobi ostidagi axborot xurujlari" nomli bukletlar tayyorlanib, mahallalarga, turli vazirlik, tashkilot va idoralar orqali aholiga yetkazilmoqda;

- xorijdagi mehnat migrantlari, talabalar va vaqtincha istiqomat qilayotgan vatandoshlarimizni ekstremistik oqimlar ta'siriga tushib qolishini oldini olish yuzasidan zarur tadbirlar amalga oshirilmoqda. Respublikamizning taniqli ulamolari Rossiya Federatsiyasining Moskva, Sankt-Peterburg, Yekaterinburg, Novosibirsk va Qozon shaharlari, Chuvash Respublikasi, Sibir o'lkasi, Sverdlovsk va Omsk viloyatlariga Ukrainaning Kiyev shahriga xizmat safariga yuborilib, mazkur tashriflar davomida o'tkazilgan diniy-ma'rifiy uchrashuvlarda ma'rifiy islom ta'limoti hamda hozirda buzg'unchi oqimlar tomonidan noto'g'ri talqin qilinayotgan "hijrat", "jihod", "shahidlik" kabi tushunchalarning asl mohiyati haqida keng tushunchalar berilmoqda.

Dunyoda ekstremizm va terrorizm tahdidlari, ayniqsa, so'nggi yillarda kuchayib borayotgani ularga qarshi, asosan, kuch ishlatish yo'li bilan kurashish usuli o'zini oqlamayotganidan dalolat beradi.

Prez



identimizning BMT Bosh Assambleyasi 72-sessiyasidagi nutqida xalqaro terrorizm va ekstremizmning ildizini boshqa omillar bilan birga, jaholat va murosasizlik tashkil etishi, shu munosabat bilan odamlar, birinchi navbatda, yoshlarning ongu tafakkurini ma'rifat asosida shakllantirish va tarbiyalash eng muhim vazifa ekaniga e'tibor qaratildi. Bu borada ko'p hollarda tahdidlarni keltirib chiqarayotgan asosiy sabablar bilan emas, balki ularning oqibatlariga qarshi kurashish bilangina cheklanib qolinmoqda. Shu munosabat bilan odamlar, birinchi navbatda, yoshlarning ongu tafakkurini ma'rifat asosida shakllantirish va tarbiyalash eng muhim vazifadir. Ayni paytda aqidaparastlik, ekstremizm va terrorizm (xalqaro terrorizm) dunyo ahlining xavfsizligiga jiddiy tahdid solayotgani ko'pchilikka sir emas. Yovuz niyatli ekstremistik va terrorchi oqimlarning tarafdorlari xalqimizning tinch-totuv hayotiga raxna solishga, ayniqsa, kelajagimiz egalari bo'lgan yoshlarimizni yo'ldan ozdirishga harakat qilmoqdalar. Bu yovuz niyatlilarning farovon hayotimizni ko'ra olmaslik kayfiyati, tuzumimizga qarshi tajovuzdan iborat urinishlari barcha taraqqiyparvar kishilarni g'azablantirmoqda. Ularning bunday xatti-harakatlarini qonun ham qattiq qoralaydi. Jumladan, O'zbekiston Respublikasi Jinoyat Kodeksining tegishli moddalarida ekstremistik, boshqa ta'qiqlangan tashkilotlar tuzish, ularga rahbarlik qilish, ularda ishtirok etganlik uchun jinoiy javobgarlik belgilangan. Shunday ekan, qabih va razil to'dalar har qancha urinishmasin, bizni o'z tanlagan yo'limizdan chalg'ita olmaydi. Davlatimiz muntazam ravishda ekstremizm va terrorizmga qarshi kurash va uni oldini olish borasida izchil siyosatni yuritib kelmoqda. Shu nuqtai-nazardan, Prezidentimizning ikki global ahamiyatga ega, ya'ni yoshlarga oid siyosatni shakllantirish va amalga oshirishga qaratilgan umumlashtirilgan xalqaro huquqiy hujjat – BMTning “Yoshlar huquqlari to'g'risidagi xalqaro konvensiya”sini ishlab chiqish hamda BMT Bosh Assambleyasining “Ma'rifat va diniy bag'rikenglik” deb nomlangan maxsus rezolyutsiyasini qabul qilish haqidagi takliflari barcha mamlakatlar tomonidan katta qiziqish bilan qabul qilindi va qo'llab-quvvatlandi.

Darhaqiqat, jadal suratda o'zgarayotgan bu zamonda eskicha yondashuv o'z samarisini bermaydi. Yoshlarni o'zimiz tarbiya qilmasak, ota-bobolarimiz yurgan yo'ldan yurmasak, ular erishgan yutuqlarga yeta olmaymiz. Respublikamizda so'ngi yillarda ekstremizm va terrorizmga qarshi ma'rifiy yo'l bilan kurash olib borishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Bu yo'lda aholining huquqiy savodxonligini oshirish, ekstremistik oqimlar safiga adashib kirib qolgan, qo'li qonga botmagan va qilgan ishidan chin dildan pushaymon bo'lganlarga nisbatan kechirimlilik siyosatini olib borish, yosh avlodning turli buzg'unchi oqimlar safiga kirib qolishining oldini olish bo'yicha muntazam targ'ibot ishlarini olib

boris

h dolzarb vazifalar etib belgilangan. O'z navbatida, mamlakatimizning ekstremizm va terrorizmga qarshi ma'rifiy yo'l bilan kurash olib borayotgani ko'plab davlatlar va xalqaro tashkilotlar hamda mustaqil ekspertlar tomonidan yuqori baholanmoqda. Bu borada targ'ibot-tashviqot ishlari muhim o'rin tutmoqda. Ommaviy axborot vositalaridagi chiqishlar, tumanlardagi umumta'lim maktablari, kasb-hunar kollejlarida, mahallalarda huquqni muhofaza qilish idoralarining rahbar xodimlari, qishloq va mahalla fuqarolar yig'inlari raislari, masjidning imomlari, ota-onalar vakillari, o'qituvchi va o'quvchilar ishtirokida suhbat va uchrashuvlar, "Ekstremizm va terrorizm – insoniyat dushmani" mavzuida yig'ilishlar, ushbu mavzudagi videofilmlar, profilaktik tadbirlar o'tkazilmoqda.

Ekstremizm va terrorizmga qarshi kurash davlatlarning doimiy e'tiborini, uning oldini olish va bartaraf etishga qaratilgan ko'p qirrali siyosatni amalga oshirishda sabrlik va sobitlikni talab etadi. Shakllanib, keng tarmoq otgan ekstremizm va terrorizmga qarshi kurashmagan davlatlar zaiflashib, o'z xalqi va mamlakati osoyishtaligi va barqaror rivojlanishini xavf ostida qoldiradi. Darhaqiqat, ekstremizm va terrorizm bir-biri bilan bog'liq bo'lgan yagona jarayonning birin-ketin rivojlanadigan bosqichlaridir. Shunday ekan, ekstremizm va terrorizm global miqyosga chiqqan hozirgi sharoitda, davlat unga qarshi kurashda ichki va tashqi omillarning ta'sirini hisobga olgan holda, muvozanatlashtirilgan strategiyani ilgari surishi kerak.

Ayni paytda ekstremizm va terrorizm bilan bog'liq ta'qiqlangan har qanday faoliyat Markaziy Osiyoda asosiy tahdidlarlan biri bo'lib qolmoqda. Bunda birinchi galdagi vazifalardan biri mintaqa davlatlari va xalqaro hamjamiyatning sa'y-harakatlarini birlashtirishni taqozo etmoqda. Shu munosabat bilan O'zbekistonda "2021-2026-yillarga mo'ljallangan ekstremizm va terrorizmga qarshi kurashish bo'yicha O'zbekiston Respublikasi Milliy strategiyasi"ni (keyingi o'rinlarda Milliy strategiya) qabul qilinishi mazkur noqonuniy faoliyatni mamlakatimiz va qo'shni davlatlarda nafaqat avj olishini balki, ushbu faoliyatga qarshi kurashishga qaratilgan chora-tadbirlarni o'zida mujassamlashtiradi hamda bir qator ustuvor yo'nalishlar va asosiy vazifalarni amalga oshirish zarurligini talab etadi.

Quyidagilar qabul qilingan Milliy strategiyaning ustuvor yo'nalishlari etib belgilangan [2]:

- vatanparvarlik, an'anaviy qadriyatlar va bag'rikenglik mafkurasini targ'ib qilish;
- voyaga yetmaganlar va yoshlar orasida ekstremizm va terrorizm g'oyalari tarqalishining oldini olish;
- ayollar huquqlarini himoya qilish

ham



da ularning ekstremizm va terrorizmga qarshi kurashishdagi rolini kuchaytirish;

- uzoq muddat xorijda bulgan fuqarolarni ekstremizm va terrorizm g'oyalari ta'siridan himoya qilish;

- Internet jahon axborot tarmog'idan ekstremistik va terrorchilik maqsadlarda foydalanishga qarshi kurashish;

- fuqarolik jamiyati institutlari va ommaviy axborotvositalarini ekstremizm va terrorizmga qarshi kurashishga keng jalb qilish;

- ekstremistik va terrorchilik harakatlarini sodir etganlik hamda ularni moliyalashtirganlik uchun huquqiy ta'qib va javobgarlikka tortish choralari takomillashtirish;

- ekstremizm va terrorizmga qarshi kurashish sohasidagi normativ- huquqiy bazani takomillashtirish;

- ushbu sohadagi xalqaro va mintaqaviy hamkorlikni rivojlantirish.

Fikrimizcha, O'zbekistonda ekstremizm va terrorizmga qarshi kurashishda xalqaro hamkorlikni mustahkamlash hamda ushbu noqonuniy faoliyat ta'sirida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan salbiy holatlarni oldini olish maqsadida quyidagi vazifalarni amalga oshirilishi lozimdir:

- ekstremizm va terrorizm tahdidlarini oldini olishning xalqaro-huquqiy asoslarni takomillashtirish va har qanday ta'qiqlangan faoliyatni amalga oshirganlik uchun javobgarlikning muqarrarlik tamoyilini keng targ'ib qilish;

- ekstremizm va terrorizm tahdidlariga ogoh turish borasida ijobiy natijaga erishgan davlatlar va xalqaro tashkilotlar bilan mazkur sohada hamkorlikning shartnomaviy-huquqiy asoslarini kengaytirish;

- chet el davlatlarida bo'lib turgan O'zbekiston fuqarolari bilan ekstremizm va terrorizmga qarshi kurashish bo'yicha olib borilayotgan profilaktik choralarning samaradorligini oshirish;

- nafaqat O'zbekiston balki, butun Markaziy Osiyoda ekstremizm va terrorizmga qarshi kurashish bo'yicha birgalikdagi harakatlar doirasida axborot almashinuvi va hamkorlikni rivojlantirishga yordam beruvchi xalqaro tashabbuslarni kengaytirish. Yuqorida qayd etilgan tadbirlarni amalga oshirilishi natijasida ekstremizm va terrorizmning jamiyat barqarorligiga ta'sir etuvchi tahdidlarni oldini olish bo'yicha huquqiy, tashkiliy va mafkuraviy mexanizmlarning samarali tizimini shakllantirishga hamda jamiyatning turli qatlamlarida ekstremistik va terrorchilik g'oyalarining tarqalishiga to'sqinlik qilishda davlat organlari faoliyatining samaradorligini oshirishiga erishish mumkin.

Xulosa o'rnida shuni aytish mumkinki, insoniylik qiyofasini butunlay yo'q

otgan, tinch aholiga jabr-sitam, o'lim tahlikasini solib turish jirkanch muddaosiga aylangan qora kuchlar dunyoning qaysidir burchagida hali ham bor ekan, hamisha hushyor va ogoh bo'lishimiz, ekstremizm va terrorizmga qarshi hamma bab-baravar kurashishi kerak. Chunki, qayerda bo'lmasin terrorizm harakati ro'y bersa, vujudida zarra odamgarchiligi, mehr-oqibati bor insonni bezovta qiladi. Shu bilan birga ba'zan chuqur o'yga tolib, o'zinga o'zing, jamiyatdagi bu kabi noshudlar, xattoki dinni o'ziga niqob qilib olgan ekstremist va terroristlar insonlarni qo'rqitib, dahshat solib, zo'rvonlik qilish va boshqa qabihliklar bilan shug'ullanuvchi bu kimsalarni ham ona tuqqanmikin? Validasi qulog'iga alla aytib, qalbiga mehr-oqibat urug'ini qadaganmikin? – deb aytgning keladi. U yer – bu yerdagi xunrezliklarni kuzatib, bu toifadagilar insoniy tarbiya olmagan, kishi bilmas joylarda berkinib, vahshiylikka o'rgatilgan manqurtlar emasmi, deb o'ylab qolasan. Har vaqt, har joyda – xoh ko'chada, xoh transportda, xoh odamlar gavjum to'planadigan hududlarda o'ta xushyor bo'laylik, ogohlilikni bir dam bo'shashtirmaylik. Shundagina biz albatta terror degan balodan holi bo'lamiz va jamiyatimiz barqaror bo'ladi.

#### FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Tuychieva, I., Aripov, S., Madaminova, D., & Mustaev, R. (2021). THE PEDAGOGICAL SYSTEM OF PREPARING BOYS FOR FAMILY RELATIONSHIPS IN GENERAL SECONDARY SCHOOLS. 湖南大学学报 (自然科学版), 48(8).
2. Арипов, Ш. О. (2022). Ёшларни оилага тайёрлашда оилада эр ва хотиннинг айрим мажбурият ва бурчларини қонуний жиҳатдан тушунтириш. Academic research in educational sciences, 3(1), 68-75.
3. Aripov, S. O. (2020). SOCIO-PSYCHOLOGICAL ROLE AND SIGNIFICANCE OF THE FAMILY IN PREPARING CHILDREN. In Психологическое здоровье населения как важный фактор обеспечения процветания общества (pp. 311-313).
4. Olimovich, A. S. (2023). DINIY VA DUNYOVIY BILIMLAR ASOSIDA AJRIM SABABLARINI YOSHLARNI OILAGA TAYORLASHDA YETKAZIB BERISH. IJODKOR O'QITUVCHI, 3(26), 335-338.
5. Tuychieva, I., Aripov, S., Madaminova, D., & Mustaev, R. (2023, June). Language and computer in the development of communicative competence of school children. In AIP Conference Proceedings (Vol. 2789, No. 1). AIP Publishing.
6. Olimovich, A. S. (2023). The Role of Parents in the Formation of Young

Peop



le and the Imagination of the Family. *Journal of Intellectual Property and Human Rights*, 2(4), 4-8.

7. Olimovich, A. S. (2023). DINIY VA DUNYOVIY BILIMLAR ASOSIDA AJRIM SABABLARINI YOSHLARNI OILAGA TAYORLASHDA YETKAZIB BERISH. *IJODKOR O'QITUVCHI*, 3(26), 335-338.

8. Olimovich, A. S. (2023). The Role of Parents in the Formation of Young People and the Imagination of the Family. *Journal of Intellectual Property and Human Rights*, 2(4), 4-8.

9. Юсупова, Р. Т., & Шаланкова, О. Е. (2020). РЕПРОДУКТИВНОЕ ЗДОРОВЬЕ ДЕВОЧЕК-ПОДРОСТКОВ, ПРОЖИВАЮЩИХ В УСЛОВИЯХ ФЕРГАНСКОЙ ДОЛИНЫ. In *Университетская наука: взгляд в будущее* (pp. 612-614).

10. Бабажанова, Ш. Д., & Шаланкова, О. Е. (2023). ВЛИЯНИЕ АДИПОКИНОВ НА РАЗВИТИЕ ПРЕЭКЛАМПСИИ У БЕРЕМЕННЫХ ЖЕНЩИН С ОЖИРЕНИЕМ. *MODERN EDUCATIONAL SYSTEM AND INNOVATIVE TEACHING SOLUTIONS*, 7(7), 57-59.

11. Юлдашева, М. Т., & Шаланкова, О. Е. (2023). ВОЗДЕЙСТВИЕ ПЕСТИЦИДОВ НА КОЛИЧЕСТВО РЕСНИЧЕК В РЕСПИРАТОРНОМ ЭПИТЕЛИИ. *MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS*, 7(7), 45-48.

12. Абдулазизова, Ш., Юлдашева, М., Мамасаидов, Ж., & Абдулхакимов, А. (2023). ВЛИЯНИЕ ФИЗИЧЕСКИХ ФАКТОРОВ НА МОРФОФУНКЦИОНАЛЬНЫЕ ОСОБЕННОСТИ ВИЛОЧКОВОЙ ЖЕЛЕЗЫ (ОБЗОР ЛИТЕРАТУРЫ). *Центральноазиатский журнал образования и инноваций*, 2(10), 5-9.

13. Абдулазизова, Ш. (2017). ОСОБЕННОСТИ ПРИМЕНЕНИЯ ПРОТИВОВИРУСНЫХ ПРЕПАРАТОВ ПРИ H1N1-АССОЦИИРОВАННОЙ ПНЕВМОНИИ. In *Современные медицинские исследования* (pp. 23-24).

14. Бабажанова, Ш. Д., & Шаланкова, О. Е. (2023). ВЛИЯНИЕ АДИПОКИНОВ НА РАЗВИТИЕ ПРЕЭКЛАМПСИИ У БЕРЕМЕННЫХ ЖЕНЩИН С ОЖИРЕНИЕМ. *MODERN EDUCATIONAL SYSTEM AND INNOVATIVE TEACHING SOLUTIONS*, 7(7), 57-59.

15. Юлдашева, М. Т., & Шаланкова, О. Е. (2023). ВОЗДЕЙСТВИЕ ПЕСТИЦИДОВ НА КОЛИЧЕСТВО РЕСНИЧЕК В РЕСПИРАТОРНОМ ЭПИТЕЛИИ. *MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS*, 7(7), 45-48.